

המטרה היא טובה - אבל...

ידד כמעברת רחובות. האם יקבל את החינוך המינימומי הדרוש לו?

בכל בית ספר בארץ תלוייה כרוה הניגויה הנושאת את סמל המדינה ומפרטת באותיות גדולות את מטרת החינוך הממלכתי, כפי שנקבעה על-ידי החוק. וזוהי המטרה: להשתית את החינוך הממלכתי במדינה על ערכי תרבות ישראל והשני המדינה על אהבת המולדת ונאמנות למדינה ולעם ישראל, על אימון בעבודה חקלאית ובמלאכה, על הכשרה חלוצית ועל השאיפה לחברה בנויה על חרות, שוויון, סובלנות, עזרה הדדית ואהבת הבריות.

אולם אחרי המעשה הגדול, אחרי קביעת האידיאלים, באה המציאות הקרה: כל המלים היפות הללו לא נמצאו שקויות כנגד כסף.

בשנה שעברה היה תקציב משרד החינוך והתרבות 16 מיליון לירות. השנה, כאשר הגיש שר החינוך, פרופסור בן-ציון דינור, את תקציבו, ביקש קצת למעלה מ-24 מיליון לירות. תקציב זה כבר כלל את החיסכון המשוער, שהיה צריך לבוא כתוצאה מאיחור הזרמים. הכנסת החליטה כי מחיר זה גדול מדי בשביל חינוך ילדי המדינה. היא קיצצה שני מיליון.

על משרד החינוך הוטל לתרגם את סעיפי התקציב היבשים לשפת השיעורים של בית הספר היסודי. אולם כאשר נתקבל התקציב המקוצץ, כבר חלפה מחצית שנת הלימודים. כדי לא להכנס אנדרלמוסיה הרסנית באמצע מהלך הלימודים, החליט השר לדחות את הקיצוצים לשנה החדשה.

כאשר התיישבו רבבות התלמידים על ספסלי הלימוד, בהתחלת השנה, הוברר מה פירוש הקיצוצים. שבוע הלימודים של הכיתות הנמוכות, שכלל 24 שעות, קוצץ ל-21. בכיתות הגבוהות היה הקיצוץ גדול יותר. בכתה ה', למשל, הורד מספר השעות מ-33 ל-28. אולם התברר כי קיצוץ זה אינו מספיק — יש להנהיג קיצוץ פללי נוסף של 3% וחצי משעות הלימוד. החינוך שוב לא היה יכול לתמוך הניתן לכל אזרח בראשית חייו. הוא הפך מיצרך שאפשר לקצץ ולצמצם בו, בהתאם למחיר שמשלמים עבורו, ככל מיצרך בתחנת מכולת.

המתנגדים החריפים ביותר לקיצוצים אלה הם אותם האנשים הנדרשים לבצעם: מורים, מנהלי בתי-ספר, מפקחים ועובדי משרד החינוך אינם מסתירים את מרידתם. אריה ליבוביץ, מנהל בית-ספר ביאליק בתל-אביב, הגדול ביותר בארץ (1600 תלמידים) הביע את הדעה הכללית: "מה תהיה התוצאה? התלמידים ילמדו פחות. ישארו באותה כיתה או שיסיימו את בית הספר היסודי עם ידיעות שלא יספיקו להם אפילו לכתוב מכתב בלי שגיאות."

כי ביום שאחרי התלמידים שאינם עוברים את הבחינות יגדלו, לא תהיה ברירה אלא להסיק את מסקנות הקיצוצים הנוכחיים: הורדת הרמה המינימלית הנדרשת מכל תלמיד של בית-הספר הממלכתי.

אם אין קמח - אין תורה

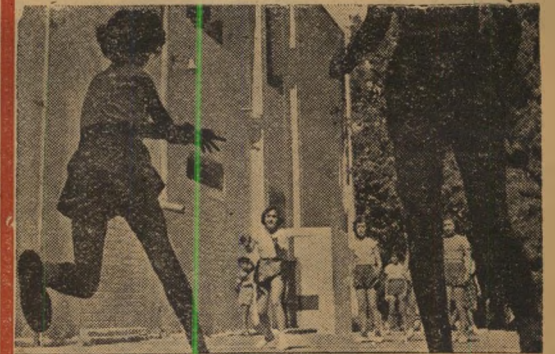

אותם משהו, הילדים מגיעים עייפים, מתכים בקוצר רוח לגמר השיעורים. חסרה' להם הדריכות והרענונות הדרו' שות כדי שיקחו חלק פעיל בלימודים. במקום שהילד ילמד לחשוב ולהביע את מחשבותיו הוא מתרגל לשבת ולהקשיב לדברי המורה. כשחוש הניתוח והתפיסה שלו במצב של עייפות, אינו מסוגל לקלוט בבהירות את ה' חומר. אם אין לו הסבלנות גב להקשיב, הוא מפריע למורה.

על מנת לשפר את המצב, ללחום בעזובה הנפשית המאיימת על התלמידים, יזמו כמה מנהלי בתי ספר תוכניות משלהם: שיעורים נוספים, חוגים לאמנות, ספורט, מלאכה, מועדונים לפעולות חברתיות בהשגחה מדריכים. בשביל זה משלמים ההורים באופן מיוחד. במדינה, המתגאה בכך שכל ילד בחוכה מקבל חינוך, הפך המושג "חינוך חינם" ללעג. כי לחינוך חינם יש עתה ערך ממשי רק כשההורים משלמים עבור תוספות לו. לאלה שאין באפשרותם לשלם את התוספות, ניתן רק חינוך פגום.

אחת התוצאות הישירות מהקיצוצים בחינוך היא הגדלת מספר התלמידים בכל כיתה. בשנת הלימודים האחרונה היה מספר התלמידים הממוצע בכיתה 33. השנה אין עוד סטטיסטיקה מדויקת, אולם אין צמצום כל ספק כי הממוצע קרוב ל-45. בכיתה אחת, למשל, בבית ספר בדרום תל-אביב, נלמדת מורה אחת 62 תלמידים בכיתה. בתנאים אלה אין כל אפשרות של עבודה מרופדת, טיפול בכל תלמיד ותלמיד, בהתאם ליכולתו וכשרונותיו. המורה נאלץ להעביר את שיעורו במהירות, מבלי שיוכל להתעכב על הסברות והבהרות מיוחדות אילו רק שאל כל תלמיד שאלה אחת היה גומר את הומן המיועד ללימוד.

בכיתות הנמוכות הוצב קשה במיוחד. שלוש פעמים בשבוע חוזרים תלמידי כיתה א' לבתיהם עוד בשעה עשר וחצי בבוקר. נשארות להם עשר שעות להתרוצץ ברחובות, להפריע לאמהות, לשכוח את מה שהמורה ניסתה ללמד אותם. בכיתות הלומדות אחר הצהריים קשה למורה אף ללמד

תלמידים של בית-ספר אחד העם, תל-אביב. מחוסר מורה, הם עוסקים בספורט בעצמם.

תלמידים יש, כיתות אין

במעברת גבעת שאול, בירושלים, לומדים 30 תלמידי כיתה ג' של בית הספר הדתי במקום בחדר של פחות משמונה מטרים מרובעים. גודל של מטבח בדירה רגילה על שמונה ספסלי לימוד. חלון קטן מסורג משמש לאיחורור ולאור. במעברת תלפיות הסמוכה, נמצאת כיתה אחת בתורנות מחיץ לבניין, כיוון שאין מספיק חדרים.

גם בערים הגדולות מורגש המחסור ב' כיתות. בגללו ממשיכה להתקיים המשמרת השנייה שאיש אינו מכחיש את השפעתה ההרסנית על הלימודים. בבית ספר החייל, תל-אביב, היה צורך לקיים 13 כיתות אחר הצהריים. המנהל ניסה לפייס את האמהות העובדות שהתחננו שיעביר את בניהם ללימוד בבוקר, אולם הוא לא יכול היה לשנות את העובדה כי בבית-ספרו ישנם 47 חדרים לימוד בשביל 30 כיתות.

הוא כינס את ההורים הציע להם להקים ארבעה צריכים. רובם הסכימו, תרמו 20 לירות, את שאר הסכום הדרוש, 6000 לירות, נתנה העירייה. לכשיושלמו הצריכים יביאו פתרון חלקי לבעייתו הפרטית של בית ספר החייל. הבעיה בשאר בתי הספר תשאר עור גרם.

ילדי מושב אחוזעם. אין להם מורה, וזו כיתה, משחקים בכביש.

במשטר הזרמים היה זה דבר רגיל לר' אות כיתה בת קומץ תלמידים בלבד. זרמים אחרים נהגו אף לגפת את רשימת התלמידים: ע' מנת לזכות בבניין עוד יותר גדול. מצב זה בא חוק חינוך ממלכתי לתקן.

בתי ספר מקבילים, באופן אזור, צורפו. מספר הכיתות צומצם. אולם גם אילו נשארו כל הכיתות שהיו בשנה שעברה, לא היה קל לקלוט את התלמידים שנתווספו. כי בעוד שלפני שנה למדו 225 אלה תלמידים בבתי ספר יסודיים, התווספו להם השנה 22 אלה תלמידים חדשים של כיתה א'.

בעיקר נפגעו המעברות. שם שוכנים בתי הספר בצריפים רגילים, בעלי חדרים קטנים המיועדים לשלושה-ארבעה איש. בכיתה כזו חייבים להידחס לפעמים עד 50 תלמיד. הב יושבים בצפיפות, שלושה — ולפעמים אר' בעה — תלמידים על ספסל המיועד לשנים. חסר גם ציור. מורה לחשבון במעברה בקרבת ראשון לציון, שנתן לכתתו שיעור כחשבון, היה נאלץ קודם להכתוב להם כל שאלה, כי לא היו ספרים לתלמידים. "ייתכן שזה טוב בשביל הדקדוק והכתיב שלהם," העירי. "אבל אני לא יודע מה תהיה התוצאה